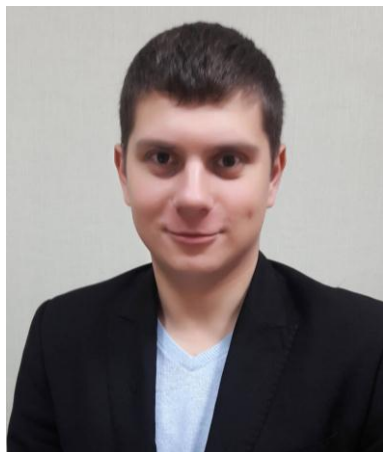

УДК 343.621

Черевко Кирило Олександрович,
кандидат юридичних наук, доцент
(Харківський національний університет внутрішніх справ)

Авдєєв Олександр Олександрович,
кандидат юридичних наук
(Харківський національний університет внутрішніх справ)

ЩОДО ПИТАННЯ ПОТЕРПІЛОГО ВІД НЕЗАКОННОГО ПРОВЕДЕННЯ АБОРТУ

У статті досліджено проблему особи потерпілого від незаконного проведення абортів. Потерпілий від злочину — це соціальний суб'єкт (фізична чи юридична особа, держава, інше соціальне утворення або суспільство в цілому), благу, праву чи інтересу якого, що знаходиться під охороною кримінального закону, злочинним заподіюється шкода або створюється загроза заподіяння такої.

Розглянуто характеристики потерпілого, їхні класифікації. Теоретична мета класифікації полягає в поглибленні знань про її об'єкт, що, у свою чергу, вимагає всебічного підходу до вивчення потерпілого від злочину. Практична доцільність класифікації полягає в правильності застосування норм чинного кримінального закону, виробленні напрямків удосконалення його в подальшому, маючи на увазі права потерпілого.

Вивчено питання, чи є згода особи потерпілого на проведення абортів обов'язковою ознакою. Проведення абортів — це протиправне штучне переривання вагітності за наявності згоди жінки на проведення операції.

Розглянуто соціально-демографічні ознаки потерпілої особи від незаконного проведення абортів. Склад потерпілих поділено залежно від віку, рівня освіти, стану роботи, сімейного стану, наявності дітей (якого віку) тощо.

Ключові слова: потерпіла особа, аборт, класифікація потерпілого, згода потерпілого на злочин.

Потерпілий від злочину — це соціальний суб'єкт (фізична чи юридична особа, держава, інше соціальне утворення або суспільство в цілому), благу, праву чи інтересу якого, що знаходиться під охороною кримінального закону, злочинним заподіюється шкода або створюється загроза заподіяння такої [1, с. 7].

Вивчення потерпілого від незаконного проведення абортів дає змогу вирішити питання про криміналізацію чи декриміналізацію діяння, розмежування злочинів від суміжних складів злочинів проти життя та здоров'я особи. Крім того, важливе значення має встановлення причин віктимізації потерпілого від злочину, передбаченого ст. 134 КК України, а також з'ясування наявності згоди потерпілої особи від незаконного переривання вагітності для призначення покарання.

Вважаємо, що характеристика потерпілого від незаконного проведення абортів повинна ґрунтуватися на підставі комплексного кримінально-правового та кримінологічного аналізу. У галузі кримінального права та кримінології окремі аспекти щодо вивчення поте-

рпілого від незаконного проведення абортів розглянуто у працях таких вчених, як С. В. Анощенкова, Ю. В. Баулін, О. М. Джужа, П. А. Дубовец, А. А. Жижиленко, М. І. Загородніков, А. Н. Красиков, В. В. Панкратов, Л. А. Лозанович, Є. М. Моїсєєв, М. В. Радченко, М. В. Сенаторов, В. В. Сташис, В. Я. Тацій, М. Д. Шаргородський та ін.

Ураховуючи роль потерпілого у кримінальному праві, слід поставити питання про класифікацію потерпілих, розподіл їх на певні види. Теоретична мета класифікації полягає в поглибленні знань про її об'єкт, що, у свою чергу, вимагає всебічного підходу до вивчення потерпілого від злочину. Практична доцільність класифікації полягає в правильності застосування норм чинного кримінального закону, виробленні напрямків удосконалення його в подальшому, маючи на увазі права потерпілого [3, с. 191].

У теорії кримінального права існує декілька класифікацій потерпілих від злочинів. Залежно від істотних ознак потерпілого від злочину виділяють три групи потерпілих: за соціальною ознакою; за ознакою заподіяної потерпілому шкоди; за ознакою вчиненого щодо нього злочину [1, с. 8].

1. За соціальною ознакою потерпілі від злочинів поділяються на такі види: фізичні та юридичні особи, держава, інші соціальні утворення, а також суспільство в цілому [1, с. 8]. За соціальною ознакою потерпілою особою від незаконного проведення абортів є лише фізична особа. Ані юридична особа, ані держава, ані інші соціальні утворення не можуть бути потерпілими від цього злочину.

2. За ознаками заподіяної потерпілому шкоди та вчиненого щодо нього злочину потерпілі від злочинів поділяються на такі види: а) залежно від виду заподіяної шкоди: потерпілі, яким заподіяна фізична шкода; потерпілі, яким заподіяна психічна шкода; потерпілі, яким заподіяна економічна шкода; потерпілі, яким заподіяна організаційна шкода; б) залежно від ступеня заподіяння шкоди: потерпілі, яким заподіяна реальна шкода, потерпілі, щодо яких створена загроза заподіяння реальної шкоди; в) залежно від родового об'єкта злочинів: потерпілі від злочинів проти основ національної безпеки України, потерпілі від злочинів проти життя та здоров'я особи, потерпілі від злочинів проти волі, честі та гідності людини тощо; г) залежно від тяжкості вчиненого злочину: потерпілі від злочинів невеликої тяжкості, потерпілі від злочинів середньої тяжкості, потерпілі від тяжких злочинів, потерпілі від особливо тяжких злочинів [1, с. 8–9]. Отже, за ознаками заподіяної потерпілому шкоди потерпілими від незаконного проведення абортів є:

1) залежно від виду заподіяної шкоди: особи, яким заподіяна фізична шкода, тобто шкода здоров'ю (захворювання матки, захворювання, які локалізовані в малому тазі тощо), в окремих випадках загроза життю (наприклад сепсис, тобто загальне зараження крові, яке призводить частіше всього до смерті), психічна шкода. Але ми пропонуємо виділяти ще й психологічну шкоду та економічну шкоду. До першої належить постабортний синдром, який розуміють як стресовий розлад, викликаний емоційними реакціями на отриману внаслідок абортів фізичну, психічну й емоційну травму. У жінок можуть розвиватися депресія, озлоблення, почуття вини, страху, власної неповноцінності, сексуальні дисфункції, пристрасті до алкоголю, наркотиків тощо. Економічна шкода виникає внаслідок затрат на лікування хвороб;

2) залежно від ступеня заподіяння шкоди: особи, щодо яких або створена реальна загроза заподіяння шкоди здоров'ю або життю, або яким заподіяна шкода здоров'ю або смерть;

3) залежно від родового об'єкта злочинів: особи від злочинів проти життя та здоров'я людини;

4) залежно від тяжкості вчиненого злочину: потерпілі від злочинів невеликої або середньої тяжкості.

Для правомірної кваліфікації ряду злочинів має значення встановлення ознак потерпілих. Відповідно до зазначеної підстави, усіх потерпілих слід розділяти на потерпілих із загальними ознаками і потерпілих зі спеціальними ознаками [3, с. 193]. Аналіз ст. 134 КК України дає підстави дійти висновку, що потерпілим від цього злочину може бути лише особа, яка на-

ділена спеціальними ознаками, а саме: потерпілим може бути лише жінка, яка знаходиться у стані вагітності, тобто у даному випадку спеціальною ознакою є стан вагітності.

Невід'ємною ознакою складу злочину, що розглядається, є згода потерпілої на проведення аборту. Проведення аборту — це протиправне штучне переривання вагітності за наявності згоди жінки на проведення операції. Відповідальність за ст. 134 КК України настає і в тому разі, коли жінка погоджується на переривання вагітності під впливом погроз з боку інших осіб.

Чимало вчених підіймають питання про «вагову категорію» власного волевиявлення: на скільки вільно суб'єкт може розпоряджатися правами й благами, які йому належать [5, с. 136]. Хто може встановлювати межі самостійного розпорядження цими благами? Ця проблема постала перед правознавцями не тільки у світлі визначення меж власного волевиявлення при незаконному проведенні аборту, але насамперед при вирішенні важливих питань про допустимість смертної кари або еутаназії [6, с. 88–89].

Питання щодо створення загальних положень про згоду потерпілого протягом століть у науці кримінального права є дискусійним. Згода потерпілого — дозвіл на заподіяння шкоди інтересам, які охороняються кримінальним законом, що належать ініціатору згоди, адресатом згоди, добровільно виражений дієздатною особою в установленій формі до початку вчинення таких дій, які тягнуть кримінально-правові наслідки [7, с. 583].

Однією із невирішених правових проблем була й залишається проблема відмежування власних інтересів, власного волевиявлення від публічних цілей та інтересів. Великий інтерес викликає питання про можливість «відчуження» громадянином особистих немайнових благ, що йому належать. Цій проблемі приділялося багато уваги в кримінально-правовій літературі. Перш за все автори торкалися питання про право розпоряджатися такими благами, як життя та здоров'я [8, с. 30].

У науці кримінального права існує думка, згідно з якою пропонується створити загальне правило щодо кримінально-правового значення згоди потерпілого: згода власника блага, права чи інтересу на посягання виключає злочинність останнього. Причому правники зазначають, що, надаючи таке вагоме значення згоді, передбачається, що вона буде мати низку обмежень.

Аналіз змісту ст. 134 КК України однозначно призводить до висновку, що згода потерпілої від цього злочину надається іншим особам. Найбільші суперечки в теорії кримінального права викликає питання щодо правових наслідків згоди людини на заподіяння шкоди власному здоров'ю діями інших осіб. Так, у свій час І. Я. Фойницький зазначав, що ушкодження, які заподіяні зі згоди потерпілого, не є злочинними, бо відмова від блага тілесної недоторканності можлива [5, с. 631–632].

Питання згоди потерпілого на заподіяння йому смерті в доктрині кримінального права є актуальним і досить широко висвітленим, але найбільші суперечки викликає питання щодо значення згоди потерпілого для кримінальної відповідальності у разі заподіяння тілесних ушкоджень. Так, критерій розмежування злочинного й незлочинного посягання на тілесну цілісність М. С. Таганцев визначав, виходячи із виокремлення моральної та фізичної спрямованості діяння. При посяганні на тілесну недоторканність з метою заподіяння моральних страждань згода знищує злочинність діяння. Якщо мета інша — заподіяння фізичних страждань — діяння слід визнавати злочинним [7, с. 184].

М. Д. Шаргородський, посилаючись на зарубіжну літературу, зазначав, що в усіх випадках нанесення тілесних ушкоджень за згодою потерпілого кримінальна відповідальність виключається або, в іншому випадку, покарання повинно бути пом'якшено. Такий погляд має велику кількість прибічників. Причому сам правник з цього приводу підтримував позицію, згідно з якою згода потерпілого може виключати кримінальну відповідальність за нанесення шкоди здоров'ю, якщо тілесне ушкодження заподіюється за соціально корисними мотивами, наприклад досліди з новими ліками, операції нового типу тощо [8, с. 364–366].

Таким чином, можна зробити висновок, що в теорії кримінального права не існує єдиної думки щодо вирішення питання про кримінальну відповідальність за заподіяння шкоди життю та здоров'ю особи за умови її згоди. На нашу думку, згода потерпілого на посягання його блага чи інтересу повинна виключати кримінальну відповідальність, але така згода повинна бути передбачена законом про кримінальну відповідальність й обов'язково мати низку обмежень, зазначених у цьому законі. Однак, як досить слушно зазначає Л. А. Лозанович, надати згоду на заподіяння шкоди своєму здоров'ю й надати згоду на нараження на небезпеку свого здоров'я шляхом прийняття рішення про незаконне штучне проведення вагітності — це не тотожні поняття [4, с. 92].

Також Л. А. Лозанович вважає можливість декриміналізації незаконного проведення абортів за критерієм згоди потерпілої неприпустимою, особливо в сучасних умовах значної лояльності законодавства щодо питання реалізації репродуктивних прав [4, с. 93].

Ми повністю розділяємо точку зору тих вчених, які вважають, що не можна виключати кримінальну відповідальність у разі згоди потерпілого при незаконному проведенні абортів. Це пояснюємо декількома аспектами.

По-перше, слід зазначити, що винний посягає на здоров'я жінки, яка знаходиться у стані вагітності. Вагітність (*graviditas*) — фізіологічний процес розвитку в жіночому організмі заплідненої яйцеклітини, у результаті якого формується плід, здатний до самостійного існування в подальшому, поза утробою матері. Під впливом нових умов, пов'язаних із розвитком плода, в організмі вагітної жінки виникають складні адаптаційно-захисні зміни. Вони сприяють підтриманню гомеостазу і нормальній діяльності органів і систем, правильному розвитку плода, забезпечують підготовку організму жінки до пологів і годівлі дитини. Звідси випливає, що переривання вагітності порушує ці життєві процеси. Крім того, аборт є біологічною й механічною травмою для організму жінки.

По-друге, учиняючи злочин, передбачений ст. 134 КК України, винний посягає не лише на здоров'я особи, але й на її життя. Наприклад, за даними ВООЗ, близько 13 % смертей, пов'язаних з вагітністю, стали результатом післяабортних ускладнень. Відповідно до статистичних звітів, в абсолютних цифрах це становить приблизно 67 тис. смертей на рік. Окрім цього, ускладнений аборт (мова йде не тільки про кримінальні) асоціюється з досить високим рівнем захворюваності. Після переривання вагітності в організмі жінки розвивається так званий «гіпоталамічний стрес». Організм не встигає адекватним чином відреагувати на переривання вагітності, набуває розвитку конфлікт між станом організму, перебудованого на розвиток вагітності за відсутністю плодового яйця. Наслідком гіпоталамічного стресу, як правило, бувають порушення менструального циклу, а також нейроендокринний синдром [11, с. 25]. У деяких жінок, які перенесли незаконний аборт, у подальшому простежується запалення придатків матки, позаматкова вагітність, у деяких — безплідність. Із серйозних ускладнень кримінального абортів, які ставляють у небезпеку життя жінки, можна виділити перитоніт — запалення очеревини, яке може призвести до смертельного результату, особливо у людей зі слабким здоров'ям, а також сепсис — загальне зараження крові, яке часто призводить до смерті. Таким чином, винний за згодою вагітної жінки шляхом переривання вагітності посягає не тільки на здоров'я останньої, але й на її життя.

По-третє, вважаємо за необхідне звернути увагу на той факт, що жінка дає згоду на проведення абортів, тобто на витяг небажаного плода, а не на заподіяння їй смерті, як-то, наприклад, при еутаназії.

Можна зробити висновок, що згода потерпілої особи на проведення штучного переривання вагітності іншою особою не може розглядатися як обставина, що виключає злочинність діяння. Однак звертаємо увагу, що ця згода впливає на рішення щодо притягнення винного до кримінальної відповідальності. Так, переривання вагітності без згоди потерпілої внаслідок застосування до неї фізичного насильства (скажімо, у результаті нанесення їй удару чи побоїв) залежно від форми вини та інших обставин справи може бути кваліфіковане за статтями 121, 128 або ст. 140 КК України [12, с. 315].

Крім того, необхідно вивчити характер та умови згоди, про яку йдеться мова. Вважаємо, що до основних умов незаконного переривання вагітності за згодою потерпілої можна віднести: а) дійсність згоди, тобто згода повинна виходити від осудної та дієздатної людини; б) згода повинна бути усвідомленою та вольовою; в) згода повинна бути добровільною.

Вважаємо за доцільне розглянути ознаки особи потерпілого, звернути увагу на кримінологічну характеристику останнього. Характеристика потерпілого включає три основні компоненти: а) соціально-демографічні якості; б) соціальні ролі особи, включаючи сукупність видів її діяльності в системі суспільних відносин як громадянина чи члена трудового колективу, сім'янина; в) морально-психологічна характеристика, що відображає ставлення особи до соціальних цінностей і соціальних функцій, які вона використовує [1, с. 13].

Вивчення властивостей та особливостей особи потерпілого від незаконного проведення абортів сприяє більш чіткій та об'єктивній оцінці змісту характеру дій як винного, так і самого потерпілого. Кримінологічна характеристика особи потерпілого від злочину, передбаченого ст. 134 КК України, також впливає на індивідуалізацію кримінальної відповідальності та покарання винної особи, встановлює причинний зв'язок між явищами, які детермінують злочинну поведінку винного, здійснює комплекс заходів щодо запобігання незаконного проведення абортів.

Аналіз матеріалів кримінальних справ, а також матеріалів дослідчої перевірки по злочинах, передбачених ст. 134 КК України, показав, що майже всі ці злочини вчиняються з прямої ініціативи самих потерпілих і лише в певних випадках — за ініціативою близьких осіб потерпілих.

За соціально-демографічними ознаками, склад потерпілих становлять лише жінки, які знаходилися у стані вагітності.

Залежно від віку потерпілі розподіляються таким чином: до 18 років — 29,4 %; 19–30 років — 53,7 %; понад 31 рік — 16,9 %. Загальний середній вік потерпілих осіб від незаконного проведення абортів становить 22 роки. Вважаємо, що перша група є найбільш криміногенно уразливою. Це обумовлюється певними факторами: 1) загальна акселерація дівчат; 2) процес лібералізації суспільної думки щодо раннього початку статевого життя; 3) експансія засобів масової інформації на свідомість молоді.

Рівень освіти потерпілих від злочину, передбаченого статтею 134 КК України, зазвичай середній. Так, незакінчену середню світу мали 18,9 %; середню — 32,3 %; неповну вищу — 37,7 %; вищу — 11,1 %.

На момент учинення злочину 44,1 % потерпілих не працювали й не навчалися; навчалися — 23,7 %; працювали — 32,2 %. Той факт, що 44,1% жінок не працювали й не навчалися свідчить про те, що потерпілі розраховували на утримання з боку батьків або інших близьких родичів, а також намагалися налагодити особисте життя за рахунок інших осіб.

Згідно з даними, отриманими під час дослідження, серед потерпілих 37,8 % заміжніх жінок, з них 14,9 % вже мали малолітніх дітей, 62,2 % — були незаміжні або розлучені, з них 2,8 % вже мали на утриманні неповнолітніх дітей.

Більшість жінок (62,3 %) характеризувалися у побуті у цілому позитивно, відповідно 37,7 % — негативно: уживали алкоголь — 21,7 %; мали випадкові статеві зв'язки — 34,8 %, у зв'язку з чим знаходилися у стані вагітності; не бажали працювати або навчатися — 37,7 %; нерідко покидали місце проживання — 15,3 %. Як нами встановлено з матеріалів дослідчої перевірки, у 24,6 % випадках були зафіксовані факти подружньої зради з боку потерпілої. Слід зазначити, що 3,9 % жінок займалися проституцією за гроші. Звичайно, для особи, яка веде аморальний спосіб життя, займаючись проституцією за гроші, дитина не є бажаною. Звідси впливає необхідність приховувати обставини, що відбулися. Зазначені фактори у певній мірі є мотивами проведення незаконного абортів. Однак не тільки негативні фактори впливають на прагнення жінки незаконно провести аборт. Існують об'єктивно складні обставини, що змушують жінок піти на ризик. Серед цих обставин мо-

жна виділити житлові умови, відсутність нагляду з боку батьків за потерпілою особою, погана матеріальна забезпеченість, образи та зради з боку чоловіка тощо.

Крім того, як досить слушно зазначає зарубіжний дослідник Е. Шур, серед обставин, що змусили потерпілу звернутися до особи, яка займається незаконним проведенням абортів, переважає боязнь розголосу факту вагітності. Потерпіла боїться, що про її вагітність стане відомо чоловіку, батькам, знайомим, колегам по службі. Частіш за все цей мотив має місце при випадкових або позашлюбних зв'язках, а також при подружніх зрадах [13, с. 178].

Для 17,3 % потерпілих причиною проведення незаконного абортів є пізні звернення до лікаря, а також неможливість негайно дістатися лікарні. Звернення до особи, яка незаконно здійснює аборт, пояснюється також острахом болю при проведенні операції в лікарняних умовах. Цей острах викликаний у 11,7 % потерпілих, причому як внаслідок власного досвіду, так і внаслідок досвіду знайомих, близьких.

Беручи до уваги викладене вище, можемо зробити висновок, що основними причинами процесу віктимізації потерпілого від незаконного проведення абортів є:

1. Безграмотність (неосвіченість) жінок як в сексуальному (підлітки, що недавно пізнали «доросле життя»), так і в медичному плані.

2. Ведення аморального способу життя, наприклад проституція, випадкові статеві зв'язки тощо.

3. Вимушеність здійснити незаконний аборт через причини, що не залежать від жінок, наприклад унаслідок незапланованої вагітності, яка виникла в результаті неефективності контрацепції.

4. Потреба приховувати факт вагітності та його наслідки, наприклад через подружню зраду, аби зберегти сім'ю.

5. Вимушеність здійснити незаконний аборт у зв'язку з «безвихідною» ситуацією, наприклад відсутністю належних соціальних умов для виховання дитини, небажанням ризикувати втратою роботи або заробітку тощо.

6. Свідоме використання абортів як засобу для «запобігання від вагітності».

Одним із головних питань щодо вивчення потерпілого від незаконного проведення абортів є те, що майже в усіх випадках останній є ініціатором незаконного штучного переривання вагітності. При цьому існує декілька варіантів впливу потерпілої жінки на винного. У деяких випадках від потерпілої або особи, яка діє в її інтересах, не потребується особливих зусиль, щоб умовити злочинця здійснити аборт. Це характерно для тих ситуацій, коли злочинець уже проводив абортів іншим особам, отримував гроші, сам зацікавлений у цьому злочині. В інших випадках злочин вчиняється тільки завдяки виключній наполегливості потерпілої. Частіше у подібних випадках винний діє з корисливих мотивів, із жалості або інших добрих почуттів до жінки, яка потрапила в біду. Безпосередній вплив на злочинця характеризує поведінку вже не стільки потерпілої, скільки тієї особи, яка діє в її інтересах.

За морально-психологічними якостями більшість потерпілих (63,8 %) характеризуються некритичністю, погано розуміють можливість тяжких наслідків, психологічно невірноважені, аморальні в поведінці, у деяких випадках тяжко сприймають матеріальні, побутові, житлові труднощі. У медичному плані — безграмотні. У пошуках місця здійснення кримінального абортів — ініціативні й наполегливі. Рівень правосвідомості середньої, близький до низького. Із дослідження встановлено, що всі жінки мали мотив — небажання мати дитину.

Таким чином, викладене дозволяє зробити наступні висновки:

1. Характеристика потерпілого від незаконного проведення абортів повинна ґрунтуватися на підставі комплексного кримінально-правового та кримінологічного аналізу з метою вирішення питань про криміналізацію чи декриміналізацію діяння, розмежування злочинів від суміжних складів злочинів проти життя та здоров'я особи, встановлен-

ня причин віктимізації потерпілого від злочину, передбаченого ст. 134 КК України, а також з'ясування згоди потерпілої особи від незаконного переривання вагітності для призначення покарання.

2. Кримінально-правовий аспект потерпілого від незаконного проведення аборту включає: а) проблеми визначення фігури потерпілого в цілому; б) класифікацію на види потерпілого від злочину, передбаченого ст. 134 КК України; в) питання щодо згоди потерпілої особи на проведення штучного переривання вагітності. Встановлено: а) за ознаками заподіяної шкоди потерпілому спричинюється фізична, психічна, психологічна та економічна шкода; б) згода потерпілої особи на проведення штучного переривання вагітності іншою особою не може розглядатися як обставина, що виключає злочинність діяння; в) ця згода суттєво впливає на вирішення щодо притягнення винного до кримінальної відповідальності; г) кримінальна відповідальність осіб, що незаконно проводять аборт у разі згоди на це потерпілого, не може виключатися.

3. Кримінологічний аспект потерпілого від незаконного проведення аборту дозволяє виокремити віктимізацію особи, з'ясувати причини вчинення злочину, передбаченого ст. 134 КК України, та методи його запобігання. Основними причинами процесу віктимізації потерпілого від незаконного проведення аборту є: а) неграмотність (неосвіченість) як в сексуальному, так і в медичному плані потерпілої; б) ведення аморального способу життя; в) вимушеність приховувати факт вагітності та його наслідки; г) інші.

4. Можна зробити висновок, що в теорії кримінального права не існує єдиної думки щодо вирішення питання про кримінальну відповідальність за заподіяння шкоди життю та здоров'ю особи за умови її згоди. На нашу думку, згода потерпілого щодо посягання на його блага чи інтереси повинна виключати кримінальну відповідальність, але така згода повинна бути передбачена законом про кримінальну відповідальність й обов'язково мати низку обмежень, зазначених у цьому законі.

5. Ми повністю розділяємо точку зору тих вчених, які вважають, що не можна виключати кримінальну відповідальність у разі згоди потерпілого при незаконному проведенні аборту.

6. Аналіз матеріалів кримінальних справ, а також матеріалів дослідчої перевірки по злочинах, передбачених ст. 134 КК України, показав, що майже всі ці злочини вчиняються з прямої ініціативи самих потерпілих і лише в певних випадках — за ініціативою близьких осіб потерпілих.

Список використаних джерел

1. Сенаторов М. В. Потерпілий від злочину в кримінальному праві: автореф. дис... канд. юрид. наук. Х., 2005. 20 с.
2. Анощенкова С. В. Уголовно-правовое учение о потерпевшем. Москва, 2006. 191 с.
3. Права человека: учебник / Под ред. Е. А. Лукашева. Москва, 1999. 136 с.
4. Лозанович Л. А. Незаконное производство аборта: уголовно-правовой и криминологический аспекты: дис... канд. юрид. наук. Ставрополь, 2004. 189 с.
5. Энциклопедия уголовного права. Т. 7. Обстоятельства, исключющие преступность деяния. Санкт-Петербург, 2007. 720 с.
6. Кримінальний кодекс України: Наук.-практ. коментар / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш та ін.; За заг. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. Х. 2015. 1184 с.
7. Таганцев Н. С. Русское уголовное право: лекции: Ч. общ.: В. 2-х т. Т. 1. Москва, 1994. 765 с.
8. Шаргородский М. Д. Преступления против жизни и здоровья. Москва, 1969. 512 с.
9. Дубовец П. А. Ответственность за телесные повреждения по советскому уголовному праву. Москва, 1964. 159 с.
10. Красиков А. Н. Уголовно-правовое значение согласия «потерпевшего» при аллотрансплантации. *Тр. высш. шк. МВД СССР*. Вып. 32. Москва, 1971. С. 141–148.
11. Надання жінкам медичних послуг, пов'язаних з абортom: клініко-організаційне керівництво. Київ, 2006. 76 с.
12. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. Київ, 2001. 1104 с.

13. Джужа О. М., Моїсєєв Є. М. Проблеми потерпілого від злочину (кримінологічний та психологічний аспекти): Навч. посібник. Київ, 1994. 304 с.
14. Шур Э. М. Наше преступное общество. М., 1977. 178 с.

Черевко Кирилл Александрович,
кандидат юридических наук, доцент
(Харьковский национальный университет внутренних дел)

Авдеев Александр Александрович,
кандидат юридических наук
(Харьковский национальный университет внутренних дел)

ОТНОСИТЕЛЬНО ВОПРОСА ПОСТРАДАВШИХ ОТ НЕЗАКОННОГО ПРОВЕДЕНИЯ АБОРТА

В статье исследована проблема личности потерпевшего от незаконного проведения аборта. Изучены характеристики потерпевшего, их классификации. Рассматривается вопрос о согласии лица потерпевшего на проведение аборта в качестве обязательного признака. Определены социально-демографические признаки потерпевшего от незаконного проведения аборта.

Ключевые слова: особа, потерпевшая аборт, классификация потерпевшего, согласие потерпевшего на преступление.

Cherevko Kirill Aleksandrovich,
candidate of law sciences, Associate Professor
(Kharkiv National University of Internal Affairs)

Avdeev Aleksandr Aleksandrovich,
candidate of law sciences
(Kharkiv National University of Internal Affairs)

THE QUESTION OF DEPENDENT FROM AN UNLOCKED ADVANCEMENT

The article investigates the problem of the victim's person from illegal abortion. A victim of a crime is a social subject (a physical or legal person, a state, another social entity or society as a whole), whose good, right or interest, protected by a criminal law, is harmed or threatened with causing such a crime.

Features of the victim are considered, their classification. The theoretical objective of the classification is to deepen knowledge about its object, which, in turn, requires a comprehensive approach to the study of the victim of a crime. Practical expediency of classification is the correct application of the norms of the current criminal law, the development of directions for its further improvement, bearing in mind the rights of the victim.

The question is whether the consent of the victim to abortion is obligatory. Abortion is an unlawful artificial abortion in the presence of its consent to conduct an operation. Socio - demographic features of the victim from illegal abortion are considered. The composition of the victims is divided depending on age, level of education, work status, marital status, the presence of children (of any age), etc.

Key words: person suffered, abortion, classification of the victim, consent of the victim to a crime.

Надійшла до редколегії 06.11.2017